

Predgovor

V dvorani SAZU je 29. septembra 2022 v organizaciji II. razreda Slovenske akademije znanosti in umetnosti za filološke in literarne vede potekal znanstveni posvet v spomin akademika Janeza Stanonika (1922–2014) ob stoletnici rojstva tega univerzitetnega profesorja anglistike in amerikanistike ter rednega člana SAZU, leta 2016 je SAZU skupaj z Znanstveno založbo FF Univerze v Ljubljani v uredništvu Igorja Mavra sicer izdala tudi obsežen *Stanonikov zbornik*.

Delo akademika Janeza Stanonika je v drugi polovici prejšnjega stoletja, kot dolgoletnega predstojnika Oddelka za germanske jezike in književnosti na Filozofski fakulteti UL, močno zaznamovalo razvoj slovenske anglistike, amerikanistike, nemicistike ter študija književnosti slovenske diaspore v anglosaškem svetu. Tukaj velja še posebej omeniti njegovo odmevno monografijo v angleščini, ki je izšla v Ljubljani leta 1962, *Moby Dick, the Myth and the Symbol: A Study in Folklore and Literature*. Ne le, da je bil akademik Stanonik od leta 1982 prvi upravnik današnjega Inštituta za slovensko izseljenstvo in migracije pri ZRC SAZU, v povojnem času se je kmalu začel ukvarjati tudi s proučevanjem literature slovenskih izseljencev in emigrantskega tiska v ZDA, v veliki meri dolgo časa tudi zamolčanega, kot dela skupnega slovenskega kulturnega prostora. To takrat pač ni bilo samoumevno. V okviru nemicističnih studij je predvsem raziskoval zgodnjo nemško književnost v interakciji s slovensko ustvarjalnostjo in politično situacijo v habsburški ter avstroogrski monarhiji. Poleg svoje erudicije in polihistoričnih interesov je bil vir mnogih anekdot, na primer tiste, ko je med raziskovalnim delom v knjižnici na Univerzi Harvard po pomoti sprožil alarm in s tem masovno evakuacijo, do tiste ko je na arizonski meji z Mehiko med iskanjem indijanskih arheoloških najdišč zašel s poti in se znašel iz oči v oči z ilegalnimi mehiškimi prebežniki in njihovimi tihotapskimi vodiči. A to je že zgodovina, včasih šaljiva in ponarodela, a vselej resnična.

Znanstvene razprave avtorjev, ki so vsi poznali in visoko cenili akademika Stanonika oziroma so bili njegovi kolegi ali študenti, predstavljajo svoje raziskave na področjih, ki se v tem ali onem oziru dotikajo Stanonikovih znanstvenih tem, pri katerih je v mnogočem oral ledino ne le v slovenskem prostoru, ampak tudi širše. Raznolikost referatov z različnih področij, tudi v transdisciplinarnem smislu, objavljenih v tej knjigi kaže na velik nabor znanstvenih interesov akademika Janeza Stanonika, prav vsi se na ta ali oni način dotikajo Slovenije oziroma nekdanje Kranjske ter njene literature in kulture. Marko Snoj je spregovoril o priimku Stanonik oz. Stanovnik in pokazal na isti izvor, a drugačn razvoj in zapis besede. Marija Stanonik je govorila o zanimanju akademika za slovstveno folkloro, Stanonikovo sledenje Jakobu Kelemini in na odmeve arturjanske

romance, ki jo je akademik zasledil tudi na naših tleh. Waldemar Zacharasiewicz, član Avstrijske akademije znanosti, je predstavil znanega ameriškega avtorja iz 19. stol. Nathaniela Willisa (1806–1867). Ta je potoval po naših krajih in nato v svojem proznem delu *Avstrijski ropar* sklepno odločilno dejanje postavil v Postojnsko jamo, s čimer jo je dejansko postavil tudi na kulturni zemljevid sveta in jo približal bralcem izven habsburške monarhije. Delo je bilo sicer napisano v poznoromantičnem eksoticističnem slogu z orientalističnimi poudarki. Igor Maver je obravnaval mednarodni pomen misijonarja Marka Antona Kappusa (1657–1717), ki je imel velik vpliv na evropske objave rezultatov kartografiranja Kalifornije konec 17. stoletja in ki je izrecno poudarjal, da je kranjski jezik, torej slovenščina, njegov prvi jezik. Marija Javor Briški je predstavila slovenske elemente v delih južnotirolskega pesnika in diplomata Oswalda von Wolkensteina (1377–1445) iz 14. stoletja, ki je trdil da je govoril tudi kranjščino (*windisch*) in je v svojih pesmih uporabljal tudi slovenske besede. Bogdan Kolar je analiziral delo Angleža Alkuina (Alcuin, 732–804), rojaka Bede Častivrednega kot močan vpliv na Karla Velikega, tema, ki jo je akademik Stanonik pogosto obravnaval na svojih predavanjih. Danica Čerče je zaključila srečanje z analizo nobelovca iz ZDA Johna Steinbecka (1902–1962) in njegovim romanom *Mesec je zašel* (*The Moon is Down*) s poudarjeno humanistično noto.

Prof. dr. Igor Maver, izredni član SAZU

Ljubljana, april 2023